

Калімбет І. Л.,
аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародного гуманітарного університету

ХАРАКТЕРИСТИКА СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ НЕПОВНОЛІТНІХ

Анотація. У статті на підставі вивчення матеріалів кримінальних проваджень та проведеного анкетування працівників слідчих підрозділів виокремлено типові ситуації початкового етапу розслідування корисливо-насильницьких злочинів, які вчиняються організованими групами неповнолітніх. Визначено відповідну систему завдань та алгоритмів їх вирішення для кожної ситуації.

Ключові слова: початковий етап розслідування, типова слідча ситуація, неповнолітні, організовані злочинні групи, корисливо-насильницькі злочини.

Постановка проблеми. Важливою категорією методики розслідування злочинів протягом тривалого часу залишається слідча ситуація як одна із центральних категорій криміналістичної науки. Аналіз наукового доробку вчених-криміналістів засвідчує, що, незважаючи на наявність різноманітних поглядів щодо розуміння сутності діяльності із розслідування злочинів, більшість науковців розглядає розслідування злочинів як складну, структуровану діяльність. У дослідженні ми солідаризуємось з позицією науковців, які стверджують, що розслідування злочинів – це пізнавальна та засвідчувальна діяльність, яка полягає у всебічному, повному і об'єктивному встановленні наявності чи відсутності події злочину, особи, яка його вчинила, та інших обставин, що мають значення для справи [1, с. 15]. Необхідно зауважити, що у будь-якому разі слідчий діє у конкретних суб'єктивних та об'єктивних умовах дійсності, що й зумовлює виокремлення напрямів його пріоритетної уваги, вибір тактичних прийомів, визначення кола суб'єктів для співпраці та у результаті задає відповідну програму розслідування конкретного злочину. Необхідно звернути увагу й на те, що у сучасній криміналістичній доктрині ситуаційний підхід як відповідна методологічна основа наукового пізнання набуває значної популярності, оскільки виступає підґрунтям для формування інноваційних концепцій алгоритмізації слідчої діяльності [1] та розробки конкретних технологій розслідування злочинів [2].

Мета статті – охарактеризувати сприятливі слідчі ситуації початкового етапу розслідування корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх.

Виклад основного матеріалу дослідження. Використовуючи методологічні напрацювання вчених, доходимо висновку, що перш за все типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування злочинів цієї категорії можуть бути розподілені на *сприятливі* та *несприятливі*. Ми не претендуємо на винятковість та безапеляційність такої позиції, а формуємо відповідні підгрупи, виходячи із аналізу матеріалів слідчої практики.

Так, перш за все необхідно виокремити сприятливі типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування, для яких характерними є:

– наявність достатньої інформації про злочинців чи їх затримання;

– відсутність протидії розслідуванню з боку злочинців чи кримінального середовища загалом, зокрема, коли група неповнолітніх злочинців контролюється організованими злочинними угрупованнями дорослих;

– наявність достатньої кількості фактичних даних для висунення конкретних версій та побудови чіткого алгоритму формування доказової бази у межах кримінального провадження;

– сприяння потерпілих розслідуванню;

– сприяння розслідуванню усіх або окремих членів затриманої організованої злочинної угруповання неповнолітніх тощо.

Так, до переліку *сприятливих слідчих ситуацій* можна віднести такі ситуації.

Ситуація № 1. Група неповнолітніх злочинців затримана на місці злочину або одразу після його вчинення. Як свідчить вивчення матеріалів практики, ця типова слідча ситуація характеризується, на думку слідчих, особливостями, які значним чином впливають на подальший результат розслідування, зокрема: а) відомі усі учасники організованої злочинної групи; б) злочинцями не вжито заходів для приховування злочину; в) майно, здобуте злочинним шляхом, а також знаряддя злочину знаходяться при неповнолітніх, які вчинили злочин; г) фактор раптовості затримання створює сприятливу психологічну обстановку для роботи слідчого із злочинцями.

Як свідчить проведене анкетування, основними завданнями, які підлягають розв'язанню у такій слідчій ситуації є такі завдання.

Встановлення усіх епізодів злочинної діяльності організованої групи неповнолітніх. Алгоритм вирішення: допит усіх учасників групи щодо епізодів попередньої злочинної діяльності; аналіз статистичних даних, а також нерозкритих кримінальних проваджень на предмет можливості вчинення останніх затриманою групою неповнолітніх; орієнтування працівників оперативних підрозділів на виявлення фактів латентних корисливо-насильницьких злочинів, які вчинені затриманою групою; проведення обшуків за місцем проживання затриманих з метою виявлення майна, здобутого злочинним шляхом, що свідчить про попередню злочинну діяльність групи.

Встановлення системи внутрішньогрупових зв'язків та визначення особи лідера. Алгоритм вирішення: збір та аналітичне опрацювання характеризуючих даних на усіх учасників групи та виявлення особи з чітко вираженими лідерськими якостями; допит учасників групи та аналіз їх поведінки під час допиту; аналіз механізму вчинення злочину з метою встановлення лідера, зокрема проаналізовані нами кримінальні провадження свідчать про те, що у 78,4% випадків саме лідер групи розпочинав вчинення насильницьких дій відносно потерпілих;

орієнтування працівників оперативних підрозділів на отримання інформації з конфіденційних джерел щодо особливостей внутрішньої структури групи та розподілу ролей; вжиття заходів щодо ізоляції лідера групи, зокрема й звернення із поданням щодо обрання відповідного заходу забезпечення кримінального провадження.

Встановлення місць придбання чи виготовлення знярядь злочину. Алгоритм вирішення: візуальна оцінка знярядь злочину з метою визначення способу їх виготовлення. У контексті цього необхідно відзначити, що 87,2% опитаних слідчих вказують, що оцінюють зняряддя злочину під час їх вилучення та попереднього огляду та здатні зробити попередній висновок щодо виготовлення об'єкта заводським чи «кустарним» способом. При цьому у більшості випадків групами неповнолітніх використовуються зняряддя злочину, виготовлені кустарно (битки, кастети тощо), або предмети, які зовні схожі на зброю; водночас вивчення матеріалів практики засвідчує, що для вчинення злочинів групами неповнолітніх використовується і вогнепальна зброя. Проведення огляду місця роботи чи навчання злочинців, а також приміщень господарського призначення за місцем їх проживання з метою встановлення точного місця та засобів, які використовувались для виготовлення знярядь злочину.

Встановлення каналів збуту майна, здобутого злочинним шляхом. Алгоритм вирішення: аналіз пріоритетних груп майна громадян, на які спрямована увага злочинців (засоби комунікації, золоті вироби, гроші тощо); опрацювання оперативної інформації щодо можливих місць збуту для кожної з груп, а також осіб, які причетні до збуту майна, отриманого злочинним шляхом; допит затриманих з метою встановлення каналів збуту майна, отриманого злочинним шляхом; перевірка місць реалізації такого майна.

Ситуація № 2. Затриманий один з учасників групи, який співпрацює із слідством. Аналітичне опрацювання матеріалів кримінальних проваджень та анкетування працівників слідчих підрозділів свідчить, що така слідча ситуація є доволі розповсюдженою. Також аналіз кримінальних проваджень свідчить, що учасник організованої злочинної групи неповнолітніх, як правило, був встановлений:

– у результаті затримання під час збуту майна, отриманого у результаті злочинної діяльності;

– у результаті отримання оперативної інформації від осіб, які конфіденційно співпрацюють з оперативними підрозділами;

– у зв'язку зі вчиненням адміністративного правопорушення чи злочину (переважно за ст. ст. 122, 296 Кримінального кодексу України);

– у результаті отримання інформації від потерпілого, який упізнав неповнолітнього за конкретними ознаками під час вчинення злочину.

Аналізуючи матеріали практики та думки працівників слідчих підрозділів, ми виокремили типові завдання, які підлягають вирішенню у такій слідчій ситуації, та визначили алгоритми їх вирішення. На нашу думку, до таких завдань можна віднести такі завдання.

Встановлення усіх учасників організованого угруповання неповнолітніх. Алгоритм вирішення: допит затриманого учасника угруповання; аналітичне опрацювання інформації щодо неповнолітніх, які схильні до вчинення злочинів та проживають у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Необхідно зауважити, що опитування слідчих засвідчує, що під час такого аналізу особливу увагу необхідно звер-

нути на неповнолітніх, які: а) притягувались до кримінальної відповідальності та засуджені до альтернативних покарань чи відбування покарання з випробуванням; б) відбували покарання у вигляді позбавлення волі у виправних колоніях; в) ведуть аморальний спосіб життя та перебувають у колі уваги інших підрозділів Національної поліції України тощо. Орієнтування оперативних підрозділів на перевірку інформації щодо входу конкретних осіб та складу організованого злочинного угруповання. Вжиття таких заходів зумовлено тим, що, як свідчить вивчення матеріалів практики, затримані неповнолітні під час першого допиту: а) повідомляють неправдиву інформацію; б) приховують інформацію щодо лідера злочинного угруповання; в) вказують на причетність окремих неповнолітніх до вчинення злочинів з мотивів помсти тощо. Проведення слідчих дій, спрямованих на перевірку інформації, отриманої під час першого допиту затриманого неповнолітнього.

Затримання усіх учасників організованого злочинного угруповання. Алгоритм вирішення: встановлення місця проживання кожного з учасників угруповання. Водночас необхідно відзначити, що затримання злочинця у значній кількості випадків проводиться не за місцем його проживання, а за місцем навчання чи проведення дозвілля, що зумовлено необхідністю тактичного використання фактору раптовості. Отримання інформації щодо психологічного портрету неповнолітнього злочинця та іншої інформації, що має тактичне значення, зокрема можливість опору під час затримання, у тому числі й затримання з використанням зброї. Необхідно зауважити, що складання психологічного портрету злочинця є важливим елементом слідчої діяльності, але означений метод використовується традиційно для встановлення особи невідомого злочинця чи типізації рис окремих категорій злочинців [док. див.: 3; 4; 5; 6]. Вжиття необхідних заходів для забезпечення затримання злочинців; вибір конкретних тактичних прийомів затримання; планування переліку та тактики першочергових слідчих дій після затримання усіх учасників організованої злочинної групи неповнолітніх.

Продовжуючи аналіз системи завдань, звернемо увагу на те, що подальші завдання у вказаній слідчій ситуації співпадають із завданнями, які характерні для слідчої ситуації № 1 з відповідними алгоритмами вирішення.

Ситуація № 3. Відомо інформація про усіх членів групи та епізоди їх злочинної діяльності. Узагальнення матеріалів кримінальних проваджень свідчить, що наведена ситуація не часто зустрічається у практиці роботи слідчих підрозділів (15,9% випадків), водночас може бути віднесена до групи сприятливих, оскільки характеризується наявністю інформації щодо осіб, які вчинили злочин. У результаті опрацювання матеріалів практики та анкетування встановлено, що у цій ситуації інформація отримується від:

1) негласних працівників, які конфіденційно співпрацюють з оперативними підрозділами Національної поліції України:

– працюють за лінією боротьби з корисливо-насильницькою злочинністю;

– забезпечують оперативне перекриття місць можливого збуту майна, отриманого злочинним шляхом.

2) безпосередніх учасників організованого злочинного угруповання неповнолітніх; у контексті цього необхідно звернути увагу на мотиви повідомлення такої інформації працівникам поліції, зокрема:

– виключення особи з групи злочинців за різні «провини» чи поведінку, яка не відповідає світогляду та моральним принципам сформованої групи неповнолітніх;

– конфронтація учасника групи з лідером та бажання помсти;

– незгода з наявною моделлю розподілу у групі майна, отриманого злочинним шляхом;

– бажання припинити участь у злочинній діяльності та спроба шляхом сприяння правоохоронним органам уникнути чи мінімізувати кримінальне покарання за участь у раніше вчинених злочинах;

3) близьких родичів неповнолітніх учасників організованої групи неповнолітніх, які не брали участі у злочинній діяльності, але володіють детальною інформацією щодо останньої.

Першочерговим завданням у такій слідчій ситуації є *перевірка отриманої інформації*, що, на нашу думку, потребує застосування такого *алгоритму дій*:

1) систематизація та аналіз матеріалів нерозкритих кримінальних проваджень та її співставлення з інформацією, отриманою від джерела;

2) перевірка неповнолітніх, щодо яких надана інформація, за оперативними обліками та з використанням інших можливостей, зокрема й шляхом залучення працівників оперативних підрозділів;

3) збір додаткової інформації щодо лідера та активних учасників групи неповнолітніх.

Наступним завданням є життя заходів щодо забезпечення затримання злочинців та їх безпосереднє затримання. Нами не аналізується тактика затримання злочинців, оскільки це питання ґрунтовно висвітлено у науковій літературі та методичних матеріалах підрозділів Національної поліції України.

Завершальним етапом у вказаній слідчій ситуації є виконання завдань, визначених вище для слідчої ситуації № 1.

Продовжуючи, необхідно звернути детальнішу увагу на аналіз негативних слідчих ситуацій, які виникають на початковому етапі розслідування злочинів цієї категорії. Перш за все слушно виокремити типові ознаки, які є характерними для негативних слідчих ситуацій початкового етапу розслідування. Вивчення матеріалів кримінальних проваджень дає змогу відзначити, що у таких ситуаціях, як правило, наявна інформація щодо окремих складників злочинної діяльності організованої злочинної групи неповнолітніх. При цьому у більшості випадків така інформація не конкретизована і стосується: а) кількості осіб, які вчинили злочин (необхідно зауважити, що інформація стосовно вчинення злочину неповнолітніми не завжди відома слідчому на цьому етапі); б) групової належності злочинців до злочинної діяльності (інформація отримується під час допиту потерпілого чи у результаті судово-медичних експертних досліджень); в) наявності у групі лідера (інформація отримується за результатами аналізу механізму вчинення злочину та допиту потерпілого); г) окремих стійких складових частин злочинної діяльності, зокрема: пріоритетні місця вчинення злочинів, типові жертви злочинів, типові способи вчинення нападу, перелік матеріальних цінностей, які стають об'єктом злочинного посягання групи, вчинення злочину у стані алкогольного сп'яніння.

Вивчення матеріалів практики дає змогу виокремити чотири типові негативні ситуації початкового етапу розслідування корисливо-насильницьких злочинів, вчинених організованими групами неповнолітніх.

Ситуація № 1. Наявність серії нерозкритих корисливо-насильницьких злочинів. Відповідно, завданнями такої слідчої ситуації можна визначити такі завдання.

Висунення та перевірка версії, що злочини вчинені однією організованою групою неповнолітніх. У контексті ви-

рішення цього завдання ключовим елементом є ретельна аналітична робота слідчого щодо вивчення матеріалів нерозкритих кримінальних проваджень за фактами корисливо-насильницьких злочинів. З метою підтвердження версії, що усі злочини вчинені однією групою осіб, слідчому необхідно сконцентрувати свою увагу на: а) порівнянні механізму вчинення злочину та виявленні спільних ознак (типи нападів, кількість учасників нападу, типові знаряддя злочину, що використовувалися); б) визначенні спільності предметів злочинного посягання (спеціалізація групи); в) встановленні спільних рис жертв злочинів; г) періодичності вчинення злочинів. Водночас необхідно звернути увагу й на те, що аналітичному опрацюванню підлягають й інші провадження за фактами нерозкритих злочинів, які характерні для неповнолітніх злочинців. Так, аналіз вироків за кримінальними провадженнями щодо розбійних нападів, вчинених групами неповнолітніх, свідчить про вчинення ними й інших злочинів за такою типовою схемою:

– до вчинення розбійного нападу: крадіжки, хуліганства, нанесення тілесних ушкоджень тощо;

– після розбійного нападу: грабежі, подальші розбійні напади, хуліганство.

Встановлення латентних епізодів злочинної діяльності, зокрема злочинів, вчинених в інших адміністративно-територіальних одиницях. Вирішення цього завдання потребує використання такого алгоритму дій: виявлення потерпілих, які не звернулись до правоохоронних органів; отримання та перевірка оперативної інформації щодо фактів корисливо-насильницької діяльності організованих груп, щодо яких у правоохоронних органах відсутня інформація; звернення із запитання до інших адміністративно-територіальних одиниць (районів) міста чи області із запитом щодо фактів злочинної діяльності із типовим механізмом вчинення.

Встановлення очевидців злочинів та інших осіб, яким відома інформація щодо діяльності організованого злочинного угруповання. Для вирішення цього завдання використовуються такі дії.

1) Організація роботи оперативних підрозділів у формі оперативного (ініціативного) пошуку з акцентом на:

– відпрацювання території вчинення злочинів, у тому числі прилеглих будинків, торговельних об'єктів та розважальних закладів;

– відпрацювання місць масового відвідування молоді, особливо скупчення маргінальних підлітків;

– відпрацювання середовища раніше судимих за корисливі та корисливо-насильницькі злочини та безпритульних підлітків.

2) Повторний аналіз матеріалів кримінальних проваджень та проведення додаткового допиту осіб у разі необхідності.

3) *Перевірка неповнолітніх, які схильні до вчинення злочинів*, передбачає життя таких заходів:

– перевірка неповнолітніх, які знаходяться на профілактичних обліках дільничних інспекторів поліції;

– перевірка неповнолітніх, які раніше притягували до кримінальної відповідальності за вчинення корисливих чи корисливо-насильницьких злочинів.

4) *Відпрацювання спільно з оперативними підрозділами місць реалізації майна, отриманого злочинним шляхом.* Реалізація такого завдання потребує використання комплексного алгоритму пошукового характеру, що за суб'єктами реалізації може бути розділено на:

– **оперативний**, який передбачає індивідуальний та / або груповий ініціативний пошук у місцях реалізації майна, здобутого злочинним шляхом; орієнтування негласних працівників на отримання інформації щодо реалізації викраденого.

– **слідчий**, який передбачає проведення обшуків у місцях можливої реалізації майна, здобутого злочинним шляхом. При цьому необхідно відзначити, що, незважаючи на єдність мети цієї групи заходів, оперативний блок передує слідчому або реалізується паралельно з ним.

Визначення класифікаційної групи знярядь вчинення злочину та місць їх можливого виготовлення. Вирішення цього завдання передбачає застосування такого **алгоритму дій**: повторний огляд знярядь вчинення злочину з метою встановлення типу їх виробництва; призначення відповідних судових експертиз з метою визначення специфіки виготовлення знярядь вчинення злочину; виокремлення та відпрацювання місць можливого виготовлення та / або придбання таких знярядь, а також осіб, які їх виготовили.

Ситуація № 2. Наявність інформації щодо одного учасника злочинного угруповання. Аналітичне опрацювання та систематизація матеріалів практики дає змогу виокремити такі завдання вказаної слідчої ситуації та алгоритми їх вирішення:

1) оцінка джерела отримання інформації, що передбачає використання такого алгоритму:

– оцінка ролі джерела інформації у злочинній діяльності; як свідчить вивчення матеріалів практики, за таким критерієм джерела інформації можуть бути класифіковані на дві групи: а) особи, задіяні у злочинній діяльності: потерпілий, який з часом впізнав злочинця; можливий учасник організованої злочинної групи неповнолітніх; особа, причетна до злочинної діяльності групи неповнолітніх; б) особи не причетні до злочину безпосередньо: негласні працівники, які отримали відповідну інформацію; очевидці злочину, не встановлені слідством раніше; особи, яким інформація щодо злочинної діяльності неповнолітнього стала відома випадково.

– з'ясування мотивів повідомлення інформації правоохоронним органам, особливо стосовно осіб, які причетні до злочинної діяльності організованого злочинного угруповання неповнолітніх.

2) оцінка змісту інформації та виявлення системи даних, які потребують додаткового встановлення. За традицією вирішення такого завдання не потребує жорсткого алгоритму, а здійснюється шляхом спільної аналітичної роботи слідчого та працівників оперативного підрозділу.

3) перевірка отриманої інформації оперативним шляхом та проведення слідчих (розшукових) дій (допити, огляди);

4) вивчення системи зв'язків неповнолітнього; вирішення цього завдання забезпечується вжиттям таких заходів:

– встановлення кола стійких зв'язків неповнолітнього за місцем проживання, навчання, роботи;

– виокремлення у середовищі неповнолітнього осіб, які схильні до вчинення злочинів чи раніше притягувались до кримінальної чи адміністративної відповідальності;

– порівняльний аналіз механізму вчинення злочину та кола зв'язків неповнолітнього з метою: а) встановлення осіб, які виготовили чи надали зняряддя вчинення злочину; б) встановлення осіб, які здатні забезпечити реалізацію майна, отриманого злочинним шляхом; в) встановлення осіб, які можуть координувати злочинну діяльність групи неповнолітніх.

5) у разі підтвердження отриманої інформації затримання неповнолітнього та проведення першочергових слідчих (розшукових) дій.

Ситуація № 3. Затримання учасників групи, які відмовляються від співпраці. Аналізуючи систему завдань та відповідних алгоритмів їх вирішення, у вказаній слідчій ситуації необхідно звернути увагу на особливості груп неповнолітніх, які у разі затримання на початковому етапі відмовляються від співпраці із слідством. Вивчення матеріалів кримінальних проваджень свідчить, що для таких груп характерна типова система ознак, зокрема:

1) тривала злочинна діяльність групи, внаслідок чого сформовано стійку антигромадську позицію та кримінальну мотивацію, почуття безкарності та зневаги до правоохоронної системи;

2) наявність лідера, який має значний досвід злочинної діяльності (відбував кримінальне покарання у місцях позбавлення волі), користується авторитетом у групі; як відзначають дослідники, розуміння сутності злочинної групи, її психологічної суті, особливостей формування і функціонування і – що найважливіше – з'ясування ролі лідера і конфліктів у ній – необхідна умова успішного розслідування її злочинної діяльності;

3) чітка структурованість групи та відсутність внутрішньогрупових конфліктів;

4) наявність стійких зв'язків з організованими злочинними угрупованнями дорослих та сподівання на їх підтримку під час досудового розслідування.

Продовжуючи, необхідно виокремити систему завдань, які підлягають вирішенню у такій слідчій ситуації:

1) виявлення особи лідера та його ізоляція від інших учасників ОЗУ неповнолітніх; з метою вирішення цього завдання можна запропонувати типовий алгоритм, описаний під час аналізу сприятливої слідчої ситуації № 1;

2) визначення у групі особи, яка найвірогідніше співпрацюватиме із слідством; як свідчить вивчення матеріалів кримінальних проваджень, до осіб, які у такій ситуації погоджуються співпрацювати із слідством, можна віднести: а) нових учасників злочинного угруповання, у який відсутні стійкі зв'язки з усіма членами групи; б) осіб, які виконували незначну роль у механізмі злочинної діяльності та можуть розраховувати на уникнення чи мінімізацію кримінального покарання у разі співпраці із слідством; в) осіб, які намагались залишити групу та припинити злочинну діяльність; г) осіб, на яких може бути здійснено психолого-моральний вплив батьків чи осіб, які їх замінюють, і у яких мотивація протиправної поведінки є нестійкою;

3) вжиття заходів для встановлення усіх епізодів злочинної діяльності шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, дезінформації затриманих щодо детальної обізнаності правоохоронних органів щодо злочинів групи та використання інших тактичних прийомів;

4) створення конфліктних ситуацій між затриманими з метою забезпечення їх співпраці зі слідчим.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна відзначити, що у результаті аналізу матеріалів практики роботи слідчих підрозділів можна виокремити наведені вище типові сприятливі слідчі ситуації початкового етапу розслідування корисливо-насильницьких злочинів, вчинених групами неповнолітніх. Водночас необхідно зауважити, що наведені ситуації у практичній діяльності зустрічаються у певних модифікаціях, але запропоновані нами алгоритми можуть бути використані для їх вирішення.

Література:

1. Ищенко Е.П. Алгоритмизация следственной деятельности : [монография] / Е.П. Ищенко, М.Б. Водянова М.Б. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 304 с.
2. Шмонин А.В. Методология криминалистической методики : [монография] / А.В. Шмонин. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 416 с.
3. Філоненко В.М. Психологічний портрет злочинця-рецидивіста сучасності / В.М. Філоненко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Психологія. – 2013. – № 1065. – Вип. 52. – С. 248–253.
4. Роль психологічного портрета у встановленні особи невідомого злочинця при розслідуванні насильницьких злочинів / [Н.А. Жерж, Н.В. Кимлик, Р.В. Кимлик] // Міжнародний юридичний вісник : збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – Вип. 1. – Ірпінь : Національний університет державної податкової служби України, 2015. – С. 83–89.
5. Жерж Н.А. Застосування методу психолого-криміналістичного портрета злочинця при розслідуванні окремих видів злочинів / Н.А. Жерж // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2015. – № 1. – С. 79–86.
6. Лозова С.М. Психолого-криміналістичний портрет невідомого злочинця: проблемні питання складання і використання / С.М. Лозова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 2. – С. 51–57.

Калимбет И. Л. Характеристика следственных ситуаций первоначального этапа расследования корыстно-насильственных преступлений, совершенных организованными группами несовершеннолетних

Аннотация. В статье на основании изучения материалов уголовных производств и проведенного анкетирования работников следственных подразделений выделены типичные ситуации первоначального этапа расследования корыстно-насильственных преступлений, совершаемых организованными группами несовершеннолетних. Определена соответствующая система задач и алгоритмов их решения для каждой ситуации.

Ключевые слова: начальный этап расследования, типичная следственная ситуация, несовершеннолетние, организованные преступные группы, корыстно-насильственные преступления.

Kalimbet I. Characteristics of investigative situations during initial stage of investigation of mercenary-violent crimes committed by organized groups of juveniles

Summary. The article is based on the study of the criminal proceedings and materials of the survey of staff in investigative units, the typical situations of an initial stage of the investigation of mercenary-violent crimes committed by organized groups of minors are highlighted. The relevant system tasks and algorithms of their solving for each situation are defined.

Key words: initial stage of the investigation, typical investigative situation, minors, organized criminal groups, mercenary-violent crimes.